

DOPADY ZAVEDENIA EURA NA PODNIKANIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

ALENA PAULIČKOVÁ

Fakulta práva Janka Jesenského, Vysoká škola v Sládkovičove, Slovenská republika

Abstrakt

Príspevok poukazuje na špecifické faktory, ktoré v krajinách eurozóny neexistovali. Hlavnou odlišnosťou je rozdielny spôsob zavedenia eura do hotovostného a bezhotovostného obehu a taktiež scenár veľkého tresku, ktorý by mal byť faktorom, ktorý bude znižovať náklady pri zavedení eura. V tejto súvislosti je však potrebné poukázať aj na zaťaženie podnikateľských subjektov, ktoré na Slovensku tvoria 99,1 %.

Kľúčové slová

Euro, stratégia, podnikateľské subjekty, zaťaženie, národný plán, generálny zákon.

Abstract

The paper deals with specific factors that have not been existed in Euro area states. The main difference is a different way of Euro implementation into the cash and non-cash circulation, and also a “big bang scenario” which should be a factor of decreasing costs by Euro implementation. It is also necessary to point out enterprise burden in the Slovak Republic of 99,1 % of subjects.

Key words

Euro, strategy, enterprise subjects, burden, national plan, general act.

Slovensko sa zaviazalo prijať euro už pri vstupe do Európskej únie. Prvá veľká diskusia o výhodách a nevýhodách zavedenia eura na Slovensku prebehla v odborných kruhoch v rokoch 2002 až 2003, teda ešte pred vstupom Slovenska do EÚ. V roku 2003 pripravili NBS a Ministerstvo financií SR Stratégiu prijatia eura v SR, ktorá analyzovala ekonomické dôsledky vstupu do eurozóny. Vláda SR a NBS v Stratégii spoločne deklarovali, že „SR by sa mala stať členom menovej únie čo najskôr, to znamená hneď po tom, keď slovenská ekonomika bude schopná udržateľným spôsobom spĺňať maastrichtské kritériá. Cieľový dátum na zavedenie eura v SR bol preto stanovený na 1. januára 2009. Následne bol vypracovaný „Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike“, ktorý okrem podrobného rozpisu úloh na úspešné zvládnutie technických otázok prechodu na euro obsahuje aj vymedzenie dôležitých charakteristík tohto procesu.

Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike predpokladal plnenie základného harmonogramu činností spojených so vstupom Slovenskej republiky do Európskej menovej únie nasledovne:

- Schválenie „Národného plánu zavedenia eura v Slovenskej republike“ dňa 6. júla 2005
- Vstup Slovenskej republiky do ERM II dňa 25. novembra 2005
- Plnenie maastrichtských kritérií apríl 2006 – marec 2008 (s dosiahnutím v r. 2007)
- Konvergenčné správy ECB a Európskej komisie apríl 2008

- Návrh Európskej Komisie na zrušenie výnimky máj 2008
- Konzultácie s Európskym parlamentom máj 2008
- Zrušenie výnimky a stanovenie konverzného kurzu jún 2008
- Začiatok dvojitého oceňovania od 1. júla 2008
- Zavedenie eura v Slovenskej republike od 1. januára 2009
- Ukončenie obehu slovenských korún od 16. januára 2009
- Ukončenie dvojitého oceňovania k 31. decembru 2009.

Základným právnym predpisom, ktorý určuje priebeh postupu pri zavedení meny euro v Slovenskej republike je zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny eura v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je známy verejnosti ako generálny zákon o zavedení eura v Slovenskej republike. Z tohto zákona vyplývajú niektoré opatrenia a postupy s cieľom zabezpečiť organizovaný a plynulý postup pri zmene zákonných peňazí a menovej jednotky zo slovenskej koruny na menu euro v Slovenskej republike. Generálny zákon¹ je vypracovaný plne v súlade s nariadením Rady (ES) č. 1103/97 o určitých ustanoveniach týkajúcich sa zavedenia eura, od ktorého sa nesmie SR odchýliť. Zákon tak isto určuje jednotlivým ústredným orgánom povinnosť vydať usmernenia a všeobecne záväzné právne predpisy, ktoré budú zohľadňovať problematiku zavedenia eura.² Doplnujúcimi vyhláškami ku Generálnemu zákonu sú vyhláška č. 75/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú pravidlá vykazovania, prepočtu a zaokrúhľovania peňažných súm v súvislosti s prechodom na menu euro na účely účtovníctva, daní a colné účely a vyhláška č. 97/2008 Z. z. o podrobnostiach duálneho zobrazovania pre oblasť ochrany spotrebiteľov.

Dopady zavedenia eura na malé a stredné podniky (MSP)

Jednotlivé dopady zavedenia eura na malé a stredné podniky sa budú prejavovať v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte, pričom budú na seba navzájom nadväzovať a ovplyvňovať sa.

Krátkodobé efekty sú jednorazové efekty, ktoré vzniknú hneď po zavedení eura a budú sa týkať podnikateľských subjektov priamo. Patrí sem:

- odstránenie transakčných nákladov,
- odstránenie volatility výmenného kurzu v rámci eurozóny,
- zvýšenie cenovej transparentnosti v eurozóne a
- jednorazové náklady na zavedenie eura.

¹ Generálny zákon určuje a definuje aj také pojmy ako napríklad, čo je to euro, čo je to eurozóna, konverzný kurz, deň zavedenia eura, obdobie duálneho hotovostného obehu a ďalšie pojmy, ktoré súvisia so zavedením meny euro v Slovenskej republike s predpokladaným termínom od 1.1.2009.

² Pozri viac na www.mhsr.sk/index/index.php; www.nbs.sk; www.employment.gov.sk; www.health.gov.sk; www.minv.sk; www.finance.gov.sk; www.euromena.sk

Odstránenie transakčných nákladov sa považuje za najvýznamnejší krátkodobý prínos zo zavedenia eura pre sektor malých a stredných podnikov. Transakčné náklady vznikajú podnikateľom pri realizácii zahraničného obchodu a investícií v rámci krajín eurozóny. V rámci úspor treba rovnako zohľadniť aj skutočnosť, že podnikatelia podnikajúci v eurozóne nebudú musieť viesť v bankách účty v cudzej mene, odstránia sa kurzové straty a rovnako sa zjednoduší aj účtovníctvo pre podnikateľské subjekty. Zjednodušenie nastane i v oblasti účtovania a oceňovania v jednej mene firiem s organizačnými zložkami a expozitúrami v zahraničí, ako i zvýšenie prehľadnosti príjmov a výdavkov. Eliminácia problémov pre malých podnikateľov nastane i v oblasti účtovania o kurzových rozdieloch prenášaných do príjmov a výdavkov, dane z pridanej hodnoty a pod. Pre malého a stredného podnikateľa sa svojím spôsobom uľahčí i samotný obchodný styk o účtovanie výdavkov pri pracovných cestách, účtovanie o pohonných hmotách a pod. Zjednoduší sa prehľad o cenách hotelov, služieb, leteniek, pričom predpokladáme postupné vyrovnávanie cien a za porovnateľné produkty by sa mala platiť porovnateľná cena. V tejto oblasti a oblasti produktivity je však potrebné prijímať opatrenia i na postupné vyrovnávanie ceny práce. Tento efekt bude pre podnikateľský sektor o to významnejší, čím viac nových členských krajín EÚ sa stane aj členmi eurozóny. Doteraz totiž vzhľadom na objem a veľkosť transakcií mali MSP veľmi malý priestor na dohodu s komerčnými bankami ohľadom transakčných nákladov a tak isto MSP často z kapacitných dôvodov nemajú dostatočný prehľad o poplatkoch v jednotlivých bankách, čo ich vedie k tomu, že si často nevyberú banku s najnižšími poplatkami.

Odstránenie volatility výmenného kurzu je ďalším pozitívnym efektom vplývajúcim na sektor malých a stredných podnikov po zavedení eura, ktorý sa prejaví v krátkodobom horizonte. V súčasnosti jediná možnosť ako sa poistiť voči kurzovým pohybom je hedžing. Túto formu zabezpečenia je však možné realizovať len krátkodobo. Dlhodobé zabezpečenie v súčasnej dobe nie je komerčne dostupné a vzhľadom na riziko volatility výmenných kurzov je veľmi ťažko aj realizovateľné. Malí podnikatelia v súčasnej dobe na Slovensku nevyužívajú možnosti takéhoto zabezpečenia sa voči kurzovým pohybom, a to v dôsledku vysokých nákladov vyplývajúcich z tohto zabezpečenia, ale aj vzhľadom na existujúce podmienky domáceho kapitálového trhu. Preto zavedenie eura bude pre nich znamenať veľkú výhodu v podobe odstránenia volatility výmenného kurzu.

Otázka jednorazových nákladov, ktoré vzniknú zavedením eura pre malých podnikateľov bude pre nich najcitlivejšou otázkou. Jednorazové náklady na zavedenie eura si bude musieť každý malý podnikateľ hradiť sám. Preto by v záujme každého malého podnikateľa malo byť, aby jeho náklady spojené so zavedením eura boli čo najnižšie, t. j. aby sa uplatňoval princíp minimalizácie nákladov. Dôležitým faktorom pri minimalizácii nákladov na zavedenie eura je správna organizácia a načasovanie prípravných prác pri zavádzaní eura. Rozsah príprav malých a stredných podnikateľov bude závisieť predovšetkým od druhu činností, ktoré vykonávajú. Medzi najdôležitejšie úlohy, ktoré budú musieť podnikateľské subjekty vykonať, bude patriť najmä adaptácia informačných systémov, usporiadanie vzťahov so zamestnancami, dodávateľmi, odberateľmi a vlastnou bankou. Podniky sa tiež musia pripraviť na legislatívne zmeny, ktoré sa ich dotknú najmä v oblasti daní a účtovníctva. Rozsah všetkých týchto úloh a ich efektívna realizácia bude priamo vplývať na výšku nákladov zo zavedenia eura. V prijatí novej meny vidí výhodu alebo príležitosť pre svoje podnikanie necelá pätina oslovených malých firiem a živnostníkov. Naopak, takmer tretina predpokladá, že vynaložené náklady budú vyššie ako prínosy zo zavedenia eura. Na základe odhadovaných úspor zo zavedenia eura vyplýva, že predpokladaná návratnosť jednorazových nákladov pre podnikateľský sektor ako celok bude v prípade Slovenska okolo jedného roku. V prípade, že k predpokladaným úsporám zo zavedenia eura pripočítame aj predpokladaný dodatočný rast

HDP o 0,7 % ročne, možno skonštatovať, že návratnosť nákladov zo zavedenia eura by mala byť výrazne menej ako jeden rok.

Stredno a dlhodobé dopady sa prejavujú v raste zahraničného obchodu s krajinami eurozóny, rastom prílevu zahraničných investícií a následným zrýchlením rastu HDP. Vďaka zavedeniu eura očakávame nárast zahraničného obchodu s eurozónou o 60 %. To by sa malo následne preniesť do dodatočného zvýšenia HDP o 7 až 20 % v strednodobom horizonte. Zavedenie eura prinesie najviac pozitívnych efektov pre firmy realizujúce zahraničný obchod s krajinami eurozóny. Zo zrýchlenia rastu HDP by však mali profitovať všetky podnikateľské subjekty na Slovensku. V dlhodobom horizonte by tento efekt mal Slovensku priniesť urýchlenie procesu dobiehania krajín eurozóny, pričom spolu so všetkými hore uvedenými krátkodobými efektmi by sa z hľadiska dlhodobého mal prejavovať nárast konkurencieschopnosti v oblasti tovarov a služieb. Postupná cenová konvergencia by mala v rámci podnikateľského sektora v eurozóne pôsobiť na špecializáciu a koncentráciu takých výrobných odvetví, v ktorých dosahujú jednotlivé krajiny komparatívne výhody v porovnaní s ostatnými krajinami eurozóny. Zavedenie spoločnej meny tiež zvýši efektívnosť a konkurenciu na finančných trhoch, čím sa odstráni rizikové prirážky, tvorené rizikom krajiny. To sa prejaví v poklese reálnych úrokových sadzieb z podnikových úverov. Priaznivejšie podmienky financovania umožnia zníženie nákladov kapitálu, ktoré budú priaznivým stimulom pre rast investícií na Slovensku.

Rast zahraničného obchodu v eurozóne sa prejaví zvýšením prílevu priamych zahraničných investícií, a to predovšetkým do exportujúcich odvetví. Hlavným faktorom vyššej investičnej činnosti bolo zníženie nákladov kapitálu, spôsobené znížením, resp. elimináciou transakčných nákladov (vrátane nákladov zabezpečenia sa proti kurzovému riziku), ako aj samotným členstvom v eurozóne vyvolaný pokles úrokových sadzieb.

Nevýhody a náklady zavedenia eura

Malí a strední podnikatelia poväčšine nedisponujú dostatočným časovým fondom. Trpia nedostatočnou kapacitou odborných pracovníkov, často používajú externé vedenie účtovníctva malej firmy. Spoliehajú sa na externú účtovníčku. Malé firmy, najmä rodinného typu, sú založené skôr na tradičnom výkone odbornej profesie, pričom skúsenosti s prenikaním na trh EÚ, marketingom, zahraničným obchodom len postupne získavajú. Prejavuje sa u nich nedostatočné informačné zázemie (napr. stále nedostatočne rozšírené používanie internetu v tomto sektore). I keď prognostici neočakávajú výrazný pohyb cien po zavedení eura, skúsenosti z krajín, ktoré na jednotnú menu prešli v r. 2002 naznačujú, že je možné očakávať určitý posun cien smerom hore, vznikajúci zaokrúhľovaním cien pri ich prepočte na euro, ale i využitím psychologického pozadia zmeny, keď sa zvýšenie tak povediac „stratí“. Tieto prvky sa v krajinách po zavedení eura prejavili.

Zvláštnu pozornosť z pohľadu malých podnikov si zaslúži proces zhodnocovania koruny voči euru. Súčasnú snahu NBS o udržanie slabšej koruny nie sú sférou MSP prijímané vždy pozitívne. Malý podnikateľ, ktorý je odkázaný na dovoz surovín a komponentov z krajín EÚ (alebo prevažnú časť dováža), následne ich zhodnocuje prácou doma a jeho finálny odberateľ je v tuzemsku (často je konečným spotrebiteľom občan), by bol zhodnotenou korunou konkurencieschopnejší, jeho produkty by mohli byť lacnejšie. Ide napr. o sektor malých stavebných firiem. Toto stanovisko prezentujú i naše cechy strechárov, elektrotechnikov, kúrenárov, kde komponenty sú poväčšine z dovozu, ale realizácia má konečného spotrebiteľa doma. Ale i napr. asociácia cestovných kancelárií, cech účtovníkov, manažérov a informatikov a ďalšie, v oblasti remeselných živností sú to napr. autoopravárenské a servisné činnosti, v oblasti služieb živnosti kultúry tela a pod.

Na druhej strane treba uviesť, že tieto procesy je potrebné vidieť komplexne, spolu s obchodnou bilanciou export – import. Lacnejšia koruna samozrejme podporuje exportné snahy a prispieva k vyrovnaní obchodnej bilancie. Silnejšia koruna by pre prechode na euro však zlepšila i východiskovú pozíciu kapitálovej stability MSP, jeho investičnej schopnosti a rozšírenej reprodukcie firmy. Táto poloha sa však dotýka i občanov, ktorých úspory musíme vidieť v polohe prepočtu na euro v kurze, ktorý by bol výhodnejší. Toto súvisí i s kúpyschopnosťou obyvateľstva, čo zase ovplyvňuje malých podnikateľov, najmä v oblasti remesiel a služieb.

Bezprostredne pred a po prechode na euro vzniknú malým a stredným podnikateľom náklady na úpravu informačných systémov, výmenu meny, prepočet cien, duálne oceňovanie, vzdelávanie pracovníkov a pod. Odhady týchto nákladov pre súčasné krajiny eurozóny sa pohybujú v rozsahu 0,3 až 0,8 % HDP. Výdavky súvisiace so zavedením eura môžu v prípade malých podnikov dosiahnuť i vyššiu hodnotu ako očakávaných cca 0,3 % obratu. Uvedme si príklad elektronických pokladníc. Ak napr. v oblasti cestovného ruchu a pohostinstva malá gastro prevádzka s obratom 150-200 tis. mesačne prestaví cca 2000 pinov EP v ponúkanej cene 20 Sk, zaplatí 40 tis. SK, čo môže predstavovať cca 2 % z obratu.

Keďže slovenské podniky a štátna správa zatiaľ podobným analýzám vo svojich organizáciách nevenovali veľkú pozornosť, pri našich odhadoch vychádzame zo zahraničných skúseností.

Odhady a analýzy nákladov na zavedenie eura a ich dopadov na podnikateľskú sféru sa jednoznačne zhodujú v názore, že napriek tomu, že veľké podniky budú mať vyššie náklady na zavedenie eura ako malé podniky, nebude to pre tieto podniky predstavovať takú veľkú záťaž ako pre malých podnikateľov. Veľké firmy budú ťažiť zo svojej veľkosti, pretože disponujú väčšími personálnymi zdrojmi, možnosťou dohôd a paušálnych zliav s dodávateľmi IT systémov a servisných služieb, atď. Pri pohľade na štruktúru nákladov možno konštatovať, že najväčšia časť nákladov sa očakáva na výdavky v IT oblasti. Zvyšná časť nákladov, podľa IFM pripadá na marketing, public relations, vzdelávanie zamestnancov. Výška IT nákladov však v značnej miere závisí od veľkosti podniku, od druhu používaného softvéru a od toho či sa k softvéru využívajú aj servisné služby od dodávateľa softvérovej aplikácie.

Literatúra:

- Zákon NR SR č. 659/2007 Z.z. o zavedení meny eura v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Pauličková, A. a kol.: Konateľ s.r.o. v praxi. Bratislava, Verlag Dashöfer, 2008, ISSN 1337-6004

Kontaktné údaje na autora – email:

alena.paulickova@vssladkovicovo.sk